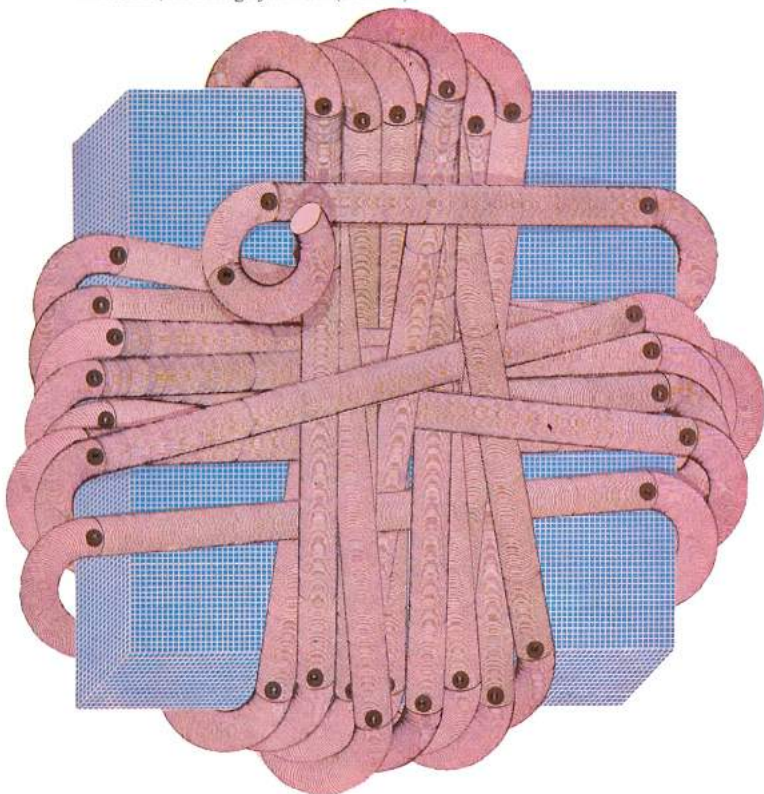

M. ŠUTEJ, *Geometrijski način*. Beograd, Muzej savremene umetnosti

u Zagrebu. Studira slikarstvo na Akademiji u Münchenu 1911–14 (H. Knirr, L. Herterich). Predavao je na školama u Petrinji, Sušaku i Zagrebu, gdje je (od 1938) profesor na Akademiji. Njegova slika *Kasna jesen* (1913), slobodnim potezima kista i kontrastima tonova, jedna je od najizrazitijih impresionističkih slika u hrv. slikarstvu. Iste godine slika *Portret dra Žanića*, u kojemu su zamjetljivi ekspresionistički elementi, još

M. ŠUTEJ, *Mobilna grafika 74/II* (sitotisak)

potpunije izraženi u portretima iz idućih godina (*Portret dra Stjepana Pelca*, 1917; *Portret arh. Pičmana*, 1926). Bogati kolorizam, začet još u *Kasnoj jeseni*, buknut će ponovo u ciklusu slika iz Španjolske i Alžira (1921). Prije i poslije toga izrazita kolorizma, stvaralački se susreće s poukama cézannizma i kubizma (*Iz Maksimira*, 1915; *Stari Zagreb*, 1925) kojih se daleka jeka nazire u prozračnosti i lakoći zatvorenih oblika *Place du Tertre* (1930). Od 30-ih godina (u krajolicima, mrtvim prirodama, portretima i aktovima) ostvaruje koloristički intimizam, ali i djela u kojima je vidljiva gotovo ekspresionistička žestina. U Šulentiću se opusu izmjenjuju i prožimaju čvrstoća gradnje (*Japetić*, 1942; *Na amsterdamskom grachtu*, 1952) i koloristička razigranost koja katkada dovodi do kompozicija na rubu lirске apstrakcije (*Baćun*, 1943; *Moj vrt*, 1957). U djelima iz posljednjega razdoblja vidljiva je majstorska sinteza tih nastojanja (*Plješivički vinogradi, II*, 1966; *Ljubice*, 1968). U posljednjem desetljeću života slikao je i sakralne kompozicije, od kojih se neke nalaze u crkvi i samostanu Sv. Franje Ksaverskoga na Ksaveru u Zagrebu. Prvi put je izlagao na I. izložbi Hrvatskoga proljetnog salona u Zagrebu 1916. God. 1921. priredio je u Zagrebu (sa S. Aralicom) izložbu »S puta po Španiji i Africi«. Slijede samostalne izložbe u Zagrebu (1927, 1933, 1941, 1952, 1954, 1960, 1963, 1964, 1971 – retrospektiva), Sarajevu (1959), Rijeci (1963), Karlovcu (1968), te u Rangoonu (1956). Memorijalna izložba priređena mu je u Zagrebu 1981.

BIBL.: *Ljudi, krajevi, beskraj*, Karlovac 1971.

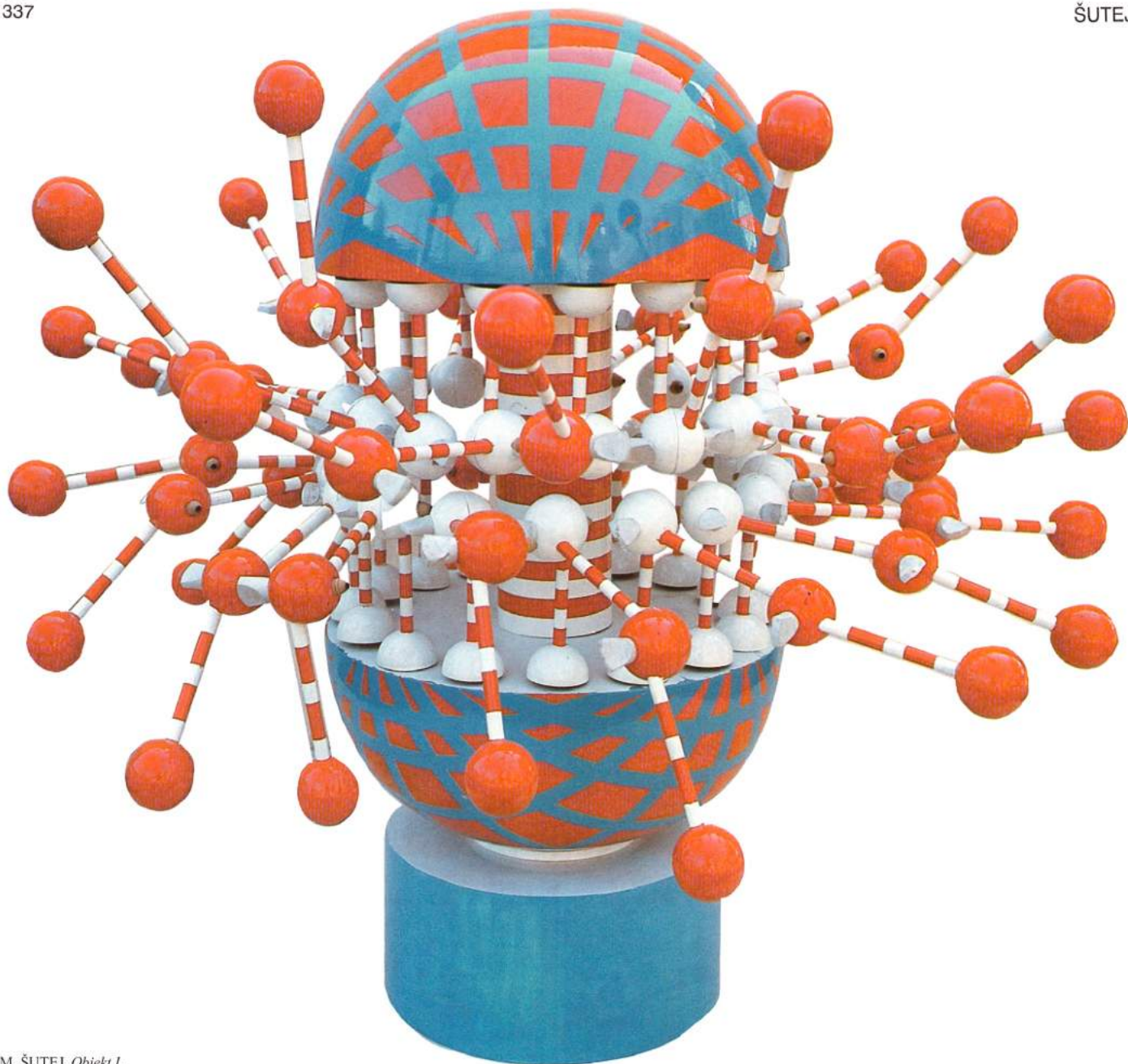
LIT.: J. Miše, Slikar Zlatko Šulentić, HR, 1929, 6. – Lj. Babić, Umjetnost kod Hrvata, Zagreb 1943. – Ž. Grum, Zlatko Šulentić, Zagreb 1959. – J. Bifel, Zlatko Šulentić, 15 dana, 1969, 2. – G. Gamulin, Šest desetljeća slikarstva Zlatka Šulentića, ŽU, 1969, 9. – D. Horvatić, Slikar-putopisac, Republika, 1971, 9. – I. Zidić, Pictor et Viator. U spomen Zlatku Šulentiću, Hrvatski tjednik, 16. VII. 1971. – Isti, Slikari čistog oka – neke težnje u hrvatskom slikarstvu četvrtog desetljeća, u katalogu: Četvrta decenija, Beograd 1971. – D. Horvatić, Šulentićeva retrospektiva, ČIP, 1972, 5. – Ž. Grum, Zlatko Šulentić, Zagreb 1974. – D. Schneider, Spomen-zbirka Zlatka Šulentića (katalog), Zagreb 1974. – G. Gamulin, Zlatko Šulentić (katalog), Zagreb 1981. – Isti, Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća, I, Zagreb 1987. D. Hč.

ŠUMANOVIĆ, Sava, slikar (Vinkovci, 22. I. 1896 – Sremska Mitrovica, 30. VIII. 1942). Prve poduke u slikarstvu dobio od I. Junga u Zemunu. Pohađao Višu školu za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu 1914–18 (O. Iveković i M. Cl. Crnčić). U Parizu 1919–21. radi u ateljeu A. Lhotea. God. 1930–42. živio u Šidu. – U početku, tijekom školovanja, slika na tragu impresionista i klasične akademske tradicije. Već 1919. prekida s impresionističkim načinom slikanja te nastaje kratka ekspresionistička epizoda (*Gračani u jesen*). U Parizu preko A. Lhotea prihvaća kubizam (*Voće, Portret kipara*, 1920–21), ali ga u zagrebačkome razdoblju 1921–25. napušta i okreće se akademskoj tradiciji (uzori su mu Poussin i Ingres). Nastaje ciklus figuralnih kompozicija naglašena crteža i hladna tonaliteta (*Akt s ogledalom*, 1923; *Kraj prozora*, 1924). U pariškome razdoblju 1925–28. vraća se kolorističkom slikanju (otkriva Fragonarda, Walteana i Matissea). Napuštajući strogu formu (*Bijela vaza*, 1926) slika u svjetlijoj i bujnijoj kromatici velike figuralne kompozicije (*Doručak na travi; Pijana barka*, obje iz 1927). U Šidu od 1930. nastaju slike u duhu poetičnoga realizma (ciklus *Šidski sokaci*, 1933), kompozicije kupaćica i beračica, serije dječjih portreta (*Plava djevojčica*, 1939) i krajolike (*Ciglane*, 1942). – Samostalno izlagao u Zagrebu (1918, 1920, 1921, 1922), Parizu (1926, 1927, 1928) i Beogradu (1928, 1939). Retrospektivne su mu izložbe priređene u Beogradu 1962, 1984, a u Zagrebu i Novome Sadu 1984. »Galerija Save Šumanovića« osnovana je u Šidu 1952.

BIBL.: *Predgovor u katalogu samostalne izložbe*, Zagreb 1921; *Slikar o slikarstvu*, Književnik, 1924, 1; *Zašto volim Poussinovo slikarstvo*, ibid., 1924; *Predgovor u katalogu samostalne izložbe*, Beograd 1939.

LIT.: D. Bašićević, Sava Šumanović, Zagreb 1960. – G. Gamulin, Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća, I, Zagreb 1987. R.

ŠUMBER, naselje na istaknutu položaju iznad doline rijeke Raše u I Istri. Jezgru naselja čini *kaštel*, čiji se feudalni gospodari spominju u razdoblju od XIII. st. do poč. XV. st., nakon kojega Š. dopijeva pod vlast plemića iz Lupoglava. Prostorna organizacija kamenoga kaštela s tri polukružne kule nastala je u renesansi proširenjem srednjovj. zdanja. Od arhitekture maloga neutvrđenoga podgrađa smještena uz cestu u zaleđu kaštela ističu se rustična *gradska loža* na početku naselja i barokna župna crkva Sv. Ivana i Pavla na njegovu kraju. Crkva se sastoji od četverokutna svetišta presvođena bačvastim svodom sa susvodnicama i kvadratična, križno presvođena broda s bočnim kapelama.

M. ŠUTEJ, Objekt I.

Gradnja crkve dokumentirana je godinama 1679 (na svetištu) i 1705 (na kapeli), ali je, sudeći po spoliranim glag. natpisima s grbom Vlačića i godinom 1553, na tome mjestu postojala neka još starija sakralna građevina. Opremu crkve čine mramorni barokni oltari (glavni je datiran 1717, a jedan bočni 1748) i mramorna krstionica.

U neposrednoj se okolici Šumbera nalaze dvije, izvorno gotičke kapele: Sv. Kvirin na groblju i Sv. Marija od Drena. Prva od njih, naknadno barokizirana, odlikuje se finom strukturom gotičkoga zida i osebujnom dvokatnom preslicom za zvona, a glag. natpis iz 1540. odnosi se na popravak njezina krova. Druga kapela, posvećena 1440, temeljito je obnovljena 1751. i 1859–60, tako da je od starije građevine ostao samo dio bočnoga zida i pročelnoga trijema s rustificiranim renesansnim kapitelom. U objema su kapelama očuvane nadgrobne ploče iz XVI–XVIII. st. s različitim simboličnim prikazima, a u Sv. Kvirinu postavljen je i mramorni oltar iz 1759.

LIT.: B. Fučić, Izvještaj o putu po Istri 1949. godine, Ljetopis JAZU, 1953, 57. — Isti, Glagoljski natpisi, Zagreb 1982. — C. de Franceschi, Storia documentata della Contea di Pisino, Atti e memorie SIASP, 1964. K. H. L.

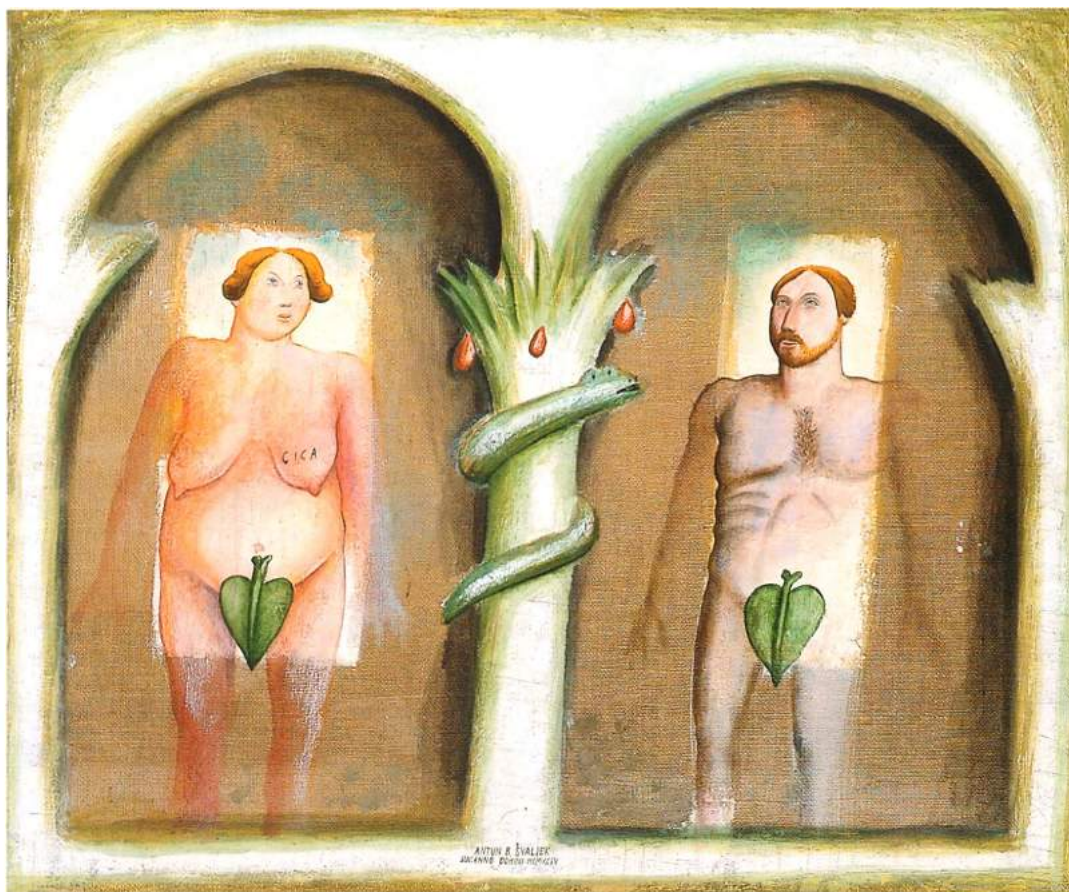
ŠUMET, prostrana i plodna udolina u zaleđu Srđa, koja se spušta od Brgata do Rijeke dubrovačke. Latinski se naziva *Juncetum*, *Junchentum*; hrv. se oblik javlja od 1112. Šumetu je pripadao u XIII. st. dio obale između Komolca i Čajkovića. Zarana su ovdje zemljoposjedi Dubrovčana. U vezi s imanjima lokrumskoga benediktinskoga samostana spominje se i crkva Sv. Martina (u tzv. lokrumskim falsifikatima 1100. i 1112, u autentičnoj ispravi

iz 1193). Na posjedima se od XIV. st. grade utvrđena sjedišta (castra i castella); starije građevne strukture i toponimi dokaz su kontinuiteta gradnje na nekim lokalitetima (Tor, Kula). Iznad zaseoka Čajkovice su ruševine crkve Sv. Mihajla (XIV. st.) uz koju su mnogobrojni stećci. Crkva Sv. Kuzme i Damjana spominje se 1365. Crkva Sv. Trojstva je iz 1409. U Knežicama su ostaci Kneževa dvora. U XIII. je st. Š. bio posebno upravno područje, a od XIV. st. Š. i Župa imaju zajedničkoga kneza.

U Šumetu počinje vodovod što su ga 1438. sagradili Onofrio della Cava i Andriuzzo de Bulbito. U Čempresati blizu Komolca nalazi se ljetnikovac obitelji Bizzarro, jedan od najznačajnijih spomenika dubrovačke barokne arhitekture. U Šumetu je imao ljetnikovac i književnik Luka Stulić. — U Domovinskome ratu 1991–93. pretrpio je teška razaranja.

LIT.: Vl. Brusić, Knežice u Šumetu kod Rijeke dubrovačke, Bulletino ASD, 1906. — J. Bersa, Dubrovačke slike i prilike, Zagreb 1941. — J. Lucić, Prošlost dubrovačke Astarje, Dubrovnik 1970. N. Gru.

ŠUTEJ, Miroslav, slikar i grafičar (Duga Resa, 29. IV. 1936). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1961 (M. Detoni). Bio je suradnik Majstorske radionice K. Hegeđušića 1961–63; usavršavao se u Parizu 1964/65. Od 1978. predaje na Akademiji u Zagrebu. Njegov je opus jedna od najosebujnijih cjelina u suvremenoj hrv. umjetnosti. Već su 1962/63. njegovi »optički« crteži metaznanstvenoga sadržaja (*Estetska senzacija*, 1962; *Bombardiranje oćnog živca I*, 1962) upozorili da je riječ o umjetniku bogate mašte i izvanredna senzibiliteta. Prostorni iluzionizam u crtežima uskoro se obogaćuje prelaskom iz dvodimenzionalnosti u trodimenzionalnost, iz koje

A. B. ŠVALJEK, *Adam i Eva*

je proizašlo konstruiranje »irealnih ambijenata« (Kiša, 1967). Poslije toga radi pomične, živo obojene skulpture u drvu (*Bum-Bum*, 1968). Ludička sastavnica njegove umjetnosti posebno je naglašena na pomičnim crtežima (*City 10*, 1970) sastavljenim od dvaju slojeva: statičnoga i dinamičnoga, koji omogućuju stvaranje niza kombinacija. U to doba radi velike crtačke cikluse (*Kukci*, 1965; *Antimoda*, 1968/69; *Ruke*, 1970–78; *Erotika*, 1975). Poslije 1975. nalazi novi stvaralački poticaj u šarolikosti nar. umjetnosti, osobito seoskoga tkanja. Tako nastaje serija »folk crteža«, što ih plete od vrpca papira. Na mreži papirnate osnove kombinira pomične, obojene elemente koji u dinamičnome odnosu s pozadinom tvore cjelinu izvanredne likovnosti. Iz »folk ciklusa« rađaju se nove teme mnogobrojnih varijacija, izvedene u različitim materijalima (*Nevjesta iz Markuševca*, 1977–81; *Pozdrav iz Zagreba*, 1982; *Licitarско srce*, 1988). Na taj se način potvrđuju njegovi individualni impulsi, koji sve što autora okružuje lakoćom pretvaraju u umjetničko. U ciklusu *Aure* (1986–88) povezuje naslijeđe op-arta i novih tendencija s novim pristupom figuri u osjetljivim linearno-prostornim pomacima. Od 1988. radi ciklus crteža-kolaža i slikocrteža *Kaas* istančana kolorizma, primjenjujući vlastiti repertoar. — God. 1993. dizajnirao je hrv. novčanice kune (tehničku obradbu novca izveo je Vilko Žiljak).

Samostalno je izlagao na oko 150 izložaba u Hrvatskoj i inozemstvu. Realizirao nekoliko mapa grafike (*Antimoda*, 1971; *Ruke*, 1980; *Kuna*, 1994 — suautor). Bavi se grafičkim oblikovanjem, scenografijom i lik. projektiranjem interijera. Film *U potrazi za Šutejem* snimio je režiser N. Puhovski 1981.

LIT.: V. Horvat-Pintarić, Ikonika i optika Miroslava Šuteja, Umetnost (Beograd), 1965, 2. — I. Zidić, Slika, stil, stvar, Telegram, 30. XII. 1966. — Z. Košćević, Miroslav Šutej, Umetnost (Beograd), 1967, 19. — B. Gagro, Miroslav Šutej, ŽU, 1967, 3–4. — V. Horvat-Pintarić, Miroslav Šutej (katalog), Venecija 1968. — T. Maroević, Igrač s udjelom, u knjizi: Polje mogućeg, Split 1969. — J. Denegri, Mobilni crteži Miroslava Šuteja, ŽU, 1971, 15–16. — Z. Maković, »Otvoreno djelo« Miroslava Šuteja (katalog), Osijek 1972. — V. Horvat-Pintarić, Imagini transformabili di Miroslav Šutej (katalog), Bologna 1975. — Z. Maković, Šutej — crteži, Zagreb 1981. — D. Plazibat-Zima, Miroslav Šutej (katalog), Zagreb 1988. — T. Maroević, Šutej (katalog), Zagreb 1991. — V. Bužančić, Miroslav Šutej (katalog), Zagreb 1995. — Z. Maković, Miroslav Šutej — retrospektiva (katalog), Zagreb 1996. — Ž. Kć.

ŠVAB (Schwab), Timotej, rezbar (druga pol. XVIII. st.), podrijetlom Nijemac. Kao stolarski majstor stupio u franjevački red 1760. Izradio je oltar Sv. Antuna u Pečuhu (1763), bogato ukrašene rokoko klupe u župnoj crkvi Sv. Nikole u Čakovcu (1765; danas u čakovečkome muzeju) i u

Virovitici golemi barokni gl. oltar samostanske crkve Sv. Roka (1767–69) te veliki intarzirani ormar u samostanskoj sakristiji.

LIT.: P. Cvekan, Virovitica i franjevci, Virovitica 1977, str. 86, 112. — Isti, Čakovec i franjevci, Čakovec 1978, str. 39. — V. Fo.

ŠVAGEL-LESIĆ, Rudolf, kipar (Županja, 29. IX. 1911 — Vodnjan, 30. XI. 1975). Studirao na Akademiji u Zagrebu (R. Jean Ivanović, R. Frangeš-Mihanović). Usavršavao se u Parizu gdje je dobio Grand prix na Svjetskoj kolonijalnoj izložbi 1931. U realističnome stilu, blisku verzizmu, radio plakete, portrete i ženske aktove. Autor gl. oltara u župnoj crkvi Sv. Mihovila u Tvrđi u Osijeku te monumentalna kipa *Raspeti Krist* na otoku Šolti. U Muzeju grada Vinkovaca čuva se njegovo poprsje J. Kozarca. Izradio veći broj nadgrobnih spomenika u Županji i Osijeku. — R.

ŠVAJČER, Oto, lik. kritičar (Osijek, 18. VI. 1907). Školovao se i radio u Osijeku, od 1969. živi u Zagrebu. Istražuje lik. baštinu Osijeka i Slavonije, poglavito slikarstvo (XVIII–XX. st.) i prati suvremena lik. zbivanja. Vrednovao je mnogobrojna djela domaćih i stranih majstora iz fundusa Galerije likovnih umjetnosti u Osijeku. Objavljivao je lik. kritike i studije u novinama (»Hrvatski list«, 1927; »Glas Slavonije«, 1950–69.) i časopisima (»Ars 37«, »Savremenik«, »Hrvatska revija«, »Glasnik slavonskih muzeja«, »Anali JAZU«, Osijek) te predgovore u katalozima (I. Jakić, 1967; K. Tomljenović, 1970; A. F. Mesaroš, 1974; P. Gol, 1978; K. Kern, 1985; B. Kovačević, 1986) i monografije.

BIBL.: Oltarske slike u tvrđavskim crkvama, Zbornik Arheološkog kluba »Mursa«, 1936; Grafika i ulja Vilima Svečnjaka, Zagreb 1940; Slavonski slikari Pfalz i Giffinger, Osječki zbornik, 1944; Misli o portretnom slikarstvu, Revija, 1962, 5; Tri decenije našeg slikarstva (katalog), Osijek 1964; Pejzaž u jugoslavenskom slikarstvu između dva rata (katalog), Vinkovci 1969; Likovni život Osijeka 1920–1930, Osječki zbornik, 1971; Portreti Ephraima Hochhasera u Galeriji likovnih umjetnosti u Osijeku, Vijesti MK, 1972, 1; Dileme oko vukovarskih pejzaža, Peristil, 1973/74, 16–17; Likovna kronika Osijeka 1930–1940, Osječki zbornik, 1973–75; Petar Smajić (s P. Blažekom), Osijek 1976; Pregled likovne umjetnosti u Osijeku u 19. stoljeću, Osječki zbornik, 1977; Portretno slikarstvo u Osijeku u 19. stoljeću, Peristil, 1979, 22; Čosić (s J. Škuncom), Zagreb 1980; Hötzendorf, Zagreb 1982; Adolf Waldinger (1843–1904), Osijek, Zagreb 1982; Ivan Rein i likovne prilike u Osijeku, ŽU, 1983, 35; Kritike i eseji iz likovne umjetnosti, Osijek 1985; Dragan Melkus, Osijek 1986; Nikola Trick, Osijek 1987; Guido Jany kao slikar, u monografiji: Galerija likovnih umjetnosti Osijek, Osijek 1987; Slikar Ivan Heil, ibid.; Domaći i strani slikari XVIII. i XIX. stoljeća u Galeriji likovnih umjetnosti Osijek, Osijek 1987/88; Osječko slikarstvo XIX. stoljeća (katalog), Zagreb 1988; Slikarstvo Dragana Melkusa, Radovi IPU, 1988/89, 12–13; Franjo Pfalz (s Brankom Balen), Osijek 1989; Likovna kronika Osijeka 1850–1969, Osijek 1991; Osječko slikarstvo između dva rata (1918–1940), Radovi IPU, 1992, 16.

LIT.: Bibliografija, u knjizi: O. Švajcer, Kritike i eseji iz likovne umjetnosti, Osijek 1984. — V. Fo.